

Sait Bey (Üçok) (1878-1953)

Hacı Şihzade Sait Bey olarak da anılmaktadır. Birinci dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi Çankırı (Kangırı) milletvekillerindedir. 1878 yılında Çankırı'da doğmuştur. Babası Hacışeyhzade Osman Talat Efendi, annesi Sıddıka Zühre Hanım'dır. Öğrenimini Çankırı Sıbyan Mektebi ve Çankırı İdadisinde tamamlamıştır. Mondros Mütarekesi'nin ardından başlayan işgallere karşı Milli Mücadele'yi desteklemiştir.

İstanbul'da toplanan Mebusan Meclisi'nin 16 Mart 1920'de dağılmasının ardından Mustafa Kemal Paşa, Ankara'da olağanüstü yetkilere sahip yeni bir meclisin toplanabilmesi için her livadan 5 milletvekilinin seçilmesi ve Ankara'ya gönderilmesi çağrısı yapmıştı. Bu çağrı gereğince Çankırı ve Çerkeş kazalarında seçim yapılmıştır. Seçime Hacı Şeyh Sait Bey, İsfendiyar Ziya Bey, Aşık Muslizade Tahir Bey, Eski Ahlat Kaymakamı Neşet Bey, İstihkam Zabıtlığından Mustafa Müştak Bey, Rumelili İsmail Efendi, Şeyhzade Hilmi Efendi, Müftü Ata Efendi, Cemal Efendi ve Yüzbaşızade Hamdi Efendi katılmışlardır. Hacı Şeyh Sait Bey, İsfendiyar Ziya Bey, Aşık Müslizade Tahir Efendi, Neşet Bey ve Mustafa Müştak Bey milletvekili seçilmişlerdir. Birer oy alan Dümelilizade İsmail Efendi, Şeyhzade Hilmi Efendi, Müftü Ata Efendi, Cemal Efendi ve Yüzbaşızade Hamdi Efendi seçilememişlerdir. Hacı Şeyh lakaplı Sait Bey seçimde Çankırı merkezden 67, Çerkeş kazasından 53 olmak üzere 120 oy almıştır. Meclisteki bu isimlere daha sonra son Osmanlı Mebusan Meclisi üyeleri Behçet Bey (Kutlu) ve Hacı Tefvik Efendi (Durlanık) de katılmışlardır.

Sait Bey'in milletvekilliği tek dönemle sınırlıdır ve yeni seçilen milletvekillerinden biri olarak 23.04.1920-16.04.1923 tarihleri arasında TBMM'de yer almıştır. Meclis arşivinde tercüme-i hal kaydı bulunmamaktadır. Meclisin 23 Nisan 1920 tarihli ilk oturumunda yer almış olan Sait Bey'in milletvekilliği, TBMM'nin 24 Nisan 1920 tarihli ikinci oturumunda onaylanmış ve Sait Bey, Çankırı milletvekili olarak yeni görevine başlamıştır. Milletvekili olduğu dönemde Umuru İktisadiye Encümeni azası ve Tetkik Heyeti azası olarak görev yapmıştır. TBMM'de Mustafa Kemal Paşa'yı destekleyen ve "Birinci Grup" olarak adlandırılan milletvekilleri arasında yer almıştır. Mecliste herhangi bir konuşmasına rastlanılmayan Sait Bey'in 4 kanun teklifi ve 14 tane de tavrı bulunmaktadır. Kanun teklifleri; müftülerin emeklilik işlemlerinde muaf tutulmaları, seferberlik halinde ümera ve zabitanın maiyetlerinde istihdam edecekleri neferlere dair, Ziraat Banka Müdür Muaviniyle Muhasebecisine verilen ikamet yevmiyesinin geri alınması, Konya Bidayet Mahkemesi Reisi İhsan Beyle rüfekasının affedilmeleriyle ilgilidir. Tavrılar ise Meclisin Birinci ve İkinci Reislikleri ile Reisvekilleri seçimlerinin ertelenmesi, seferberlik esnasında zürra ahaliden Tekâlif-i Harbiye suretiyle alınan vergiler, vatan hainliğiyle suçlananlardan bir kısmının affı, Tedrisatı İptidaiye Nizamnamesinin beşinci maddesi, Mükellefiyet-i Nakliye-i Askerîye Kanun Layihası, Müeccele Askeriye Vergisi, 1324 inkılâbı kahramanlarından Atıf Bey, Darülfünun talebesiyle Vilâyât-ı Şarkiyye Darüleytam talebesinin mazharı iltifat edilmesi, Kırşehir Milletvekili Sadık Beyin tahsisatı, Devairi Belediye Rüesası Hakkındaki Kanun, İkinci Kolordu eski müteahhidi Mehmed Efendinin zayı olan senedi, Ziraat Bankası bütçesinin acilen müzakere edilmesi, Konya Belediye Riyaseti seçimleri, Şer'îye Vekili Vehbi Efendi hakkındaki suçlamalar gibi konulardadır.

1923 yılında milletvekilliğinin sona ermesinin ardından Çankırı'ya dönmüştür. Ticaretle uğraşan Sait Bey siyasetle ilgilenmeye devam etmiştir. Cumhuriyet Halk Fırkası adına 1928 yılında Çankırı Belediye Başkanı seçilen Sait Bey, 20 Temmuz 1930 Pazartesi günü yapılan seçimde aynı göreve ikinci kez seçilmiş ve 1934 yılına kadar bu görevini sürdürmüştür. Belediye başkanlığı döneminde tamamlanan demiryolunun ardından ilk trenin 6 Şubat 1931 Cuma günü Çankırı'ya ulaşması, 1931 yılı sonlarında çelik borularla şehre içme suyunun ulaştırılması ve 24 Şubat 1933 tarihinde Çankırı Halkevi'nin açılması gibi gelişmeler yaşanmıştır.

Sait Bey, Çankırı Cumhuriyet Halk Fırkası Reisliğinin yanı sıra 06 Mart 1933 tarihinden 1934 yılı Temmuz ayı ortasına kadar Çankırı Halkevi'nin ilk başkanlığını yapmıştır. Sağlık durumunu gerekçe göstererek bu görevden istifa etmişse de Halkevi başkanlığı yaptığı dönemde zimmetine para geçirmek ve Cumhuriyetin ilkelerini benimsemediği suçlamalarıyla karşı karşıya kalmıştır. İddiaları ciddiye alan Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Sekreterliği tarafından yürütülen soruşturmanın ardından Sait Bey, 1 Temmuz 1934 tarihinde Çankırı Cumhuriyet Halk Fırkası ve Halkevi Reisliklerinden istifa etmek durumunda kalmıştır. Yerine 12 Temmuz 1934 tarihinde Hacı Bayramzade Mustafa Bey getirilmiştir. Aynı yıl belediye başkanlığı görev süresi dolan Sait Bey yeniden aday gösterilmemiş, yerine 1934 yılı Eylül ayında yapılan seçimde Ömer Dedeoğlu aday gösterilmiş ve belediye reisi seçilmiştir.

Belediye başkanlığı görevinin ardından yaşamını Çankırı'da sürdüren, evli ve üç çocuk babası olan Sait Üçok, 5 Kasım 1953 tarihinde vefat etmiş, Çankırı merkezdeki Sarıbaşa Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Recep BÜYÜKTOLU **KAYNAKÇA**

Arşivler

TBMM Arşivi, Sait Üçok (Çankırı) – Seçim Mazbatası, <https://www.tbmm.gov.tr>. (Erişim: 15.06.2023)

Resmi Yayınlar

TBMM Genel Sekreterliği Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, **TBMM ALBÜMÜ (1920 - 2010), TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Cilt:1, Ankara, 2010.**

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, İkinci İçtima, 24.4.1336 Cumartesi.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Birinci Dönem, Beşinci İçtima, 27.4.1336 Salı.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yüz Yirmi İkinci İçtima, 5.12.1337 Pazartesi.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yüz Elli İkinci İçtima, 30.1.1338 Pazartesi.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yirmi Dokuzuncu İçtima, 17.4.1338 Pazartesi.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yetmiş Beşinci İçtima, 17.7.1338 Pazartesi.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yetmiş Yedinci İçtima, 20.7.1338 Perşembe.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yüz On Dokuzuncu İçtima, 14.10.1338 Cumartesi.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yüz Yirmi Altıncı İçtima, 25.10.1338 Çarşamba.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yüz Yirmi Sekizinci İçtima, 28.10.1338 Cumartesi.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yüz Yirmi Sekizinci İçtima, 28.10.1338 Cumartesi.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yüz Otuz Beşinci İçtima, 9.11.1338 Perşembe.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yüz Elli Dokuzuncu İçtima, 20.12.1338 Çarşamba.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yüz altmış ikinci İçtima, 25.12.1335 Pazartesi.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yüz altmış üçüncü İçtima 27.12.1338 Çarşamba.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yirmi birinci İçtima, 9.4.1339 Pazartesi.

TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci Dönem, Yirmi ikinci İçtima, 11.04.1339 Çarşamba.

Araştırma Eserler

DEMİR Gönül Türkan, Halkevlerinin Eğitim Tarihimizdeki Yeri ve Çankırı Halkevi, Berkan Yayınevi, Ankara, 2018.

YILMAZ Metin, “İlk Çankırı Halkevi Başkanı Said Beyin Radyo Yolsuzluğu”, <https://www.cankiripostasi.com/ilk-cankiri-halkevi-baskani-said-beyin-radyo-yolsuzlugu>. (Erişim: 21.07.2023).

Sürelî Yayınlar

Çankırı

Duygu

21/04/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/sait-bey-ucok-1878-1953/?pdf=7117> adresinden erişilmiştir